

«Ελένη», Ευριπίδη

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΥΡΙΠΙΔΕΙΑΣ
ΕΛΕΝΗΣ

Μαρία Δαγγλή | Αρχαία Ελληνική Γραμματεία Γ' Γυμνασίου | Μάιος 2024

Ελένη vs Ελένη

Από τον Πρόλογο της ευριπίδειας τραγωδίας ο θεατής του έργου και ο μαθητής του αντίστοιχου σχολικού μαθήματος καλείται σε μια διαρκή και έντονη σύγκριση με την ήδη γνωστή φιγούρα της ομηρικής Ελένης: η γυναίκα αιτία πολέμου, η παναίτιος γυνή, η διπρόσωπη, η αναξιοπίστη, η εγωκεντρική μορφή που οδήγησε στον όλεθρο του ιοχρονου τρωικού πολέμου δύο λαούς!

Στον αντίποδα η ευριπίδεια Ελένη προβάλλεται ως πρότυπο σύνεσης, ευπρέπειας και αξιοπρέπειας: πιστή στο σύζυγό της, νοσταλγός της οικογενειακής ζωής και της πατρίδας, ηρωική και δυναμική θα επιλέξει τον έντιμο θάνατο από την ατίμωση ενός γάμου ανάγκης, όταν «μάθει» ότι η ελπίδα της σωτηρίας της, η επάνοδος του Μενέλαου, έχει σβήσει για πάντα.

Η ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΟΡΦΩΝ

Κατά την εξύφανση όμως του σχεδίου απόδρασης των δύο συζύγων (Επεισόδιο Γ') και πολύ περισσότερο κατά την υλοποίησή του, η ευριπίδεια Ελένη αρχίζει να θυμίζει συμπεριφορικά, με τα λόγια και τις πράξεις της, με την ομηρική.

Οι δύο μορφές της Ελένης συγχωνεύονται με ιδιαίτερη τέχνη και ο θεατής αναγνωρίζει στην Ελένη της τραγωδίας που παρακολουθεί, τα γνώριμα από την ομηρική παράδοση χαρακτηριστικά της Ελένης που απάτησε ον άνδρα της, που παρασύρθηκε και παρέσυρε, που στηρίχθηκε στη δύναμη της προσωπικής της γοητείας. Η ομηρική Ελένη παγιδεύει στη σαγήνη της τον Πάρη, η ευριπίδεια τον βασιλιά Θεοκλύμενο.

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ

Παντοδύναμη διαχρονικά η ομηρική Ελένη «επιβάλλεται» τελικά και στην τραγωδία του Ευριπίδη. Ο ποιητής του 412 π.Χ. δεν τα καραφέρνει να αποσυνδεθεί πλήρως από το πανίσχυρο θέμα της σαγηνευτικής γυναίκας που πετυχαίνει τον στόχο της και κατακτά την ψυχή και το πνεύμα ενός ερωτευμένου άντρα.

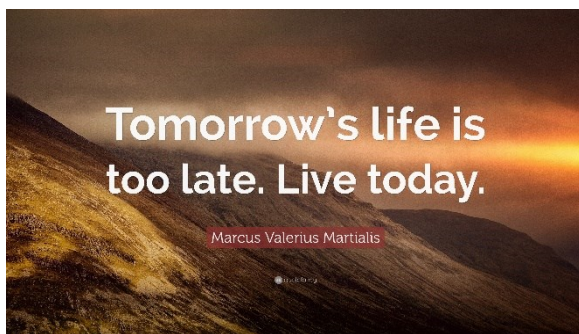
Ο MARTIALIS

Μια απόδειξη αυτής της παντοδύναμης διαχρονικότητας έρχεται από την λατινική ποίηση του 1^{ου} μ.Χ αιώνα: ο ποιητής σε ένα από τα επιγράμματά του μιλάει για την Ελένη!

Ποιος είναι όμως ο Martialis;

Ο Marcus Valerius Martialis (1 Μαρτίου 40 - 104) ήταν Ρωμαίος ποιητής από την Ισπανία,

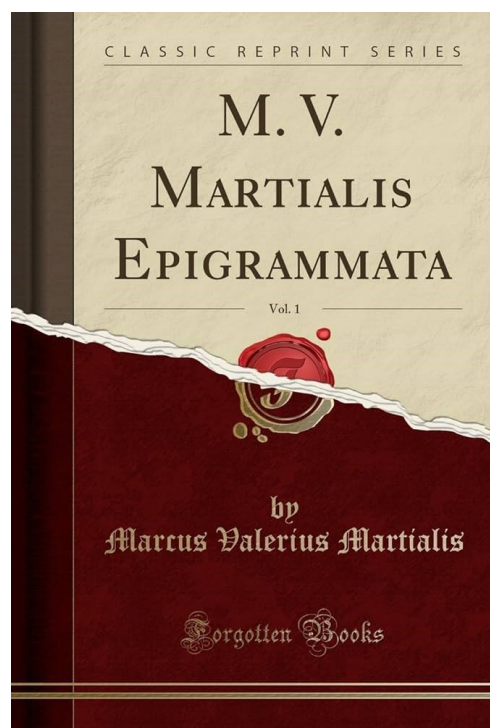

γνωστός κυρίως για τα δώδεκα βιβλία επιγραμμάτων του, που εκδόθηκαν στη Ρώμη μεταξύ του 86 και του 103 μ.Χ., κατά τη διάρκεια της βασιλείας των αυτοκρατόρων Δομιτιανού, Νέρβα και Τραϊανού. Γεννήθηκε στην Bilbilis (σημερινή Calatayud) στην Ισπανία. Ήταν εκ γενετής Ρωμαίος πολίτης και πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής

του στη Ρώμη. Απέκτησε γρήγορα φήμη για το πνεύμα και την ευφυΐα του, καθώς και για την ικανότητά του να γράφει καυστικά και εύστοχα επιγράμματα.

Τα επιγράμματά του αγγίζουν μια μεγάλη ποικιλία θεμάτων, από την καθημερινή ζωή στην Ρώμη μέχρι την πολιτική και την κοινωνική κριτική. Αποτελούν σημαντική πηγή πληροφοριών για τη ζωή στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τον 1ο αιώνα μ.Χ. και περιγράφουν με χιούμορ και σαρκασμό την καθημερινή ζωή, τα ήθη και τα έθιμα, τις πολιτικές ίντριγκες και την κοινωνική ανισότητα της εποχής του.

Τα ποιήματά του διακρίνονται για την κομψότητα, την ευφυΐα και την οξύτητα της γραφής του. Άσκησαν μεγάλη επιρροή σε μεταγενέστερους ποιητές, όπως ο Geoffrey Chaucer και ο William Shakespeare. Σήμερα, τα επιγράμματά του εξακολουθούν να διαβάζονται ευχάριστα για το χιούμορ, την οξυδέρκεια και την ζωντανή απεικόνιση της ρωμαϊκής κοινωνίας, ενώ η διαχρονικότητά τους σε πολλές περιπτώσεις συγκλονίζει.

Η LEVINA- σατιρικό επίγραμμα του Martialis σε μετάφραση Θ.Παπαγγελή

Γυναίκα αυστηρών αρχών και ηθικής αψόγου, η Λεβίνα,

εφρόντιζε το σπίτι της , κυρίως την κουζίνα.

Πέρσι το καλοκαίρι ξαφνικά, ως άπλωνε τα ρούχα,

«Φεύγω για Βάιες αύριο, θέλω λουτρά θειούχα!»

Είπε στον άντρα της κι έφυγε ευθύς την επομένη!

Πλην πηγε Πηνελόπη εκεί και ...γύρισε Ελένη...!

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Στα επεισόδια Γ' και Δ' η ευριπίδεια ηρωίδα μας αρχίζει να παρουσιάζει χαρακτηριστικά της ομηρικής Ελένης, γνώριμα και οικεία στο κοινό.

Αφού μελετήσετε το παράλληλο κείμενο που σας δίνεται παρακάτω από το μεταφρασμένο στα ελληνικά λατινικό ποίημα του Μαρτιάλη,

- να παρουσιάσετε τα **βασικά χαρακτηριστικά της ομηρικής Ελένης**
- να επισημάνετε **ποια** από αυτά υπάρχουν στο **απόσπασμα του Ευριπίδη** και
- να στηρίξετε την άποψη για τη **διαχρονικότητα της ομηρικής Ελένης**.

Να λάβετε υπ' όψιν σας ότι οι αρχαίες Βαίες ήταν τόπος όχι μόνον σπα αλλά και χώρος απίστευτης χαλάρωσης των ηθών και της αξιοπρεπούς συμπεριφοράς. Οι Βαίες, που βρίσκονταν στην ακτή της Νάπολης στην Ιταλία, ήταν ένα από τα πιο δημοφιλή θέρετρα της

Αυτοκρατορίας. Φημίζονταν για τα θερμά ιαματικά νερά τους, που πίστευαν ότι είχαν θεραπευτικές ιδιότητες. Διέθεταν πολυτελή λουτρά, με πισίνες, σάουνες και ατμόλουτρα. Οι επισκέπτες μπορούσαν να απολαύσουν διάφορες θεραπείες, όπως μασάζ και θεραπείες με λάσπη. Η πόλη

φιλοξενούσε πολλούς πλούσιους Ρωμαίους, οι οποίοι διοργάνωναν πολυτελή πάρτι και εκδηλώσεις.

Ο Martialis έγραψε πολλά επιγράμματα για τις Βάιες, στα οποία περιγράφει την ομορφιά τους, τα λουτρά τους και την πλούσια κοινωνική αλλά έκλυτη ζωή των θαμώνων.

Οι Βάιες σήμερα είναι ένας αρχαιολογικός χώρος, ανοιχτός στους επισκέπτες.